

KUJŽNICA
HADA KARDELJA
V BELJU

1990

NAER® NAS

4.

*Velik človek se drži jedra,
ne pa lupine.
Njemu je mar sad,
ne pa cvet.*

Lao Ce

ČAS VELIKIH SPREMEMB

Svet, posebej pa še Evropo, je zajel val velikih gospodarskih in političnih sprememb.

Pljusek tega vala je dosegel tudi našo državo, naše kraje in slehernega med nami. Močno je spremenil podobo naše družbe, sedanjega časa in videnja prihodnosti, tako na gospodarskem kot tudi na političnem področju.

Spomnimo se samo korenitih sprememb in ukrepov Markovičeve vlade, ki je pred koncem lanskega leta napovedala uveljavitev principov tržnega gospodarstva, konvertibilni dinar, zaustavitev hiperinflacije itd. To ji tudi uspeva, saj kljub očitkom, tako iz bolj ali manj razvitih republik, uspešno uresničuje zastavljeno politiko ekonomske stabilizacije in hitrejše uveljavitve tržnih zakonitosti.

Vendar takšne hitre in korenite spremembe zahtevajo tudi žrtve. Manj uspešna in počasneje prilagodljiva podjetja propadajo, veliko podjetij gre celo v stečaj, zmanjšuje se socialna varnost delavcev, povečuje se negotovost glede prihodnosti. Delo oz. zagotovitev dela in delovnega mesta postaja dobrina oz. vrednota, ki je vedno bolj iskana.

Tudi na političnem področju smo priča spremembam, za katere bi pred letom dni dejali, da so nerealne. Za nami so prve demokratične volitve, prehod iz enopartijskega v večstrankarski sistem. Spremembe, ki so najprej zajele najsevernejši del Jugoslavije, se z vrtoglavo naglavo širijo tudi na ostale dele države. Toka teh sprememb ni mogoče zaustaviti, niti jih ni mogoče upočasniti, saj nov politični sistem prinaša konkurenco na političnem prizorišču, konkurenco znanj in sposobnosti.

Tudi v našem delovnem kolektivu, ki ima v širšem družbenem prostoru še vedno pomembno vlogo, vse te spremembe na gospodarskem in političnem področju kažejo svoje posledice. Težka likvidnostna situacija, premajhna učinkovitost poslovanja, organizacijske spremembe, veliko režijskega kadra, pa tudi notranja trenja, vse to so elementi stagnacije našega poslovanja in negotovosti glede perspektive jutrišnjega dne.

Zato je po mojem mnenju najpomembneje, da spoznamo, da samo z večjo odgovornostjo, znanjem, fleksibilnostjo in predvsem z uveljavitvijo tržnih principov poslovanja, zagotovimo večjo stabilnost našega gospodarjenja in možnosti za hitrejši razvoj.

Tudi o presežkih kadrov se bomo morali pogovoriti in poiskati takšne poti, ki bodo čim manj boleče in bodo, dolgoročno gledano, pomenile večjo poslovno uspešnost podjetja. Tu je prav gotovo potrebno opozoriti na spremenjeno vlogo sindikata, ki bo bolj kot kdajkoli doslej, moral postati zaščitnik delavčevih pravic pri zagotavljanju socialne varnosti. Upoštevati pa bo moral realne možnosti oz. razpoložljiva sredstva, s katerimi podjetje razpolaga.

Samo homogeni delovni kolektivi, z jasno začrtano razvojno strategijo in finančno stabilnostjo bodo zdržali krutost današnjega časa. Zato moramo narediti vse, da bo tudi naš kolektiv prehod v tržno ekonomijo čim manj boleč in da bomo lahko tudi jutri, tako kot smo v preteklosti, s ponosom večkrat rekli: »Aero je dobra firma«.

Vaša glavna in odgovorna urednica

GLASILO KEMIČNE, GRAFIČNE
IN PAPIRNE INDUSTRIJE

CELJE, MAJ 1990

LETNIK XXIX – številka 4

časopisni svet

jožica bratuša, greta doberšek, milena
dobrotinšek, marjana filipič, stanka hojnik,
romana johan, marjana palir, tomaž pečnik,
jožica radelič, aleš žerovnik

glavna in odgovorna urednica

sonja krašovec

tehnično vodstvo

marjan herman

uredila

jasna rode
tone škerbec

oblikovanje naslovne strani

služba oblikovanja

tisk

aero grafika
za tiskarno drago vračun

naslov uredništva
kadrovske in splošni sektor
aero – celje, kocenova 4
tel. 24-011, int. 84 in 85

po mnenju republiškega sekretariata
za prosveto in kulturo,
št. 33-316/78, je glasilo naš aero
oproščeno temeljnega davka
od prometa proizvodov
glasilo izhaja desetkrat letno
naklada 2.500 izvodov

NAŠ RAZGOVOR

Glavni direktor Aera Zvone Hudej

Za tokratno številko Našega Aera smo vam pripravili razgovor z glavnim direktorjem Aera, ki zaenkrat svoje delo opravlja kot vršilec dolžnosti. Od prvega aprila 1990 deluje Aero kot podjetje in zato je še mnogo nejasnosti na posameznih področjih. V razgovoru smo se dotaknili več različnih področij in upamo, da smo v njem odgovorili tudi na nekatera vaša vprašanja.

Lahko v nekaj besedah poveste, kako ocenjujete poslovanje Aera v letu 1989?

Poslovanje Aera v letu 1989 je bilo zelo neuspešno. To posebej velja za obe temeljni organizaciji Kemije, ki sta poslovali z izgubo, medtem ko je Grafika tudi v lanskem letu poslovala pozitivno.

Za takšno poslovanje v lanskem letu je precej internih pa tudi eksternih razlogov. Znotraj delovne organizacije tudi v lanskem letu nismo dovolj učinkovito obvladovali posameznih segmentov zalog, kar se je odražalo v prevelikih zalogah. V visokih zalogah smo imeli vseskozi vezanega preveč kapitala, kar je neposredno vplivalo na povečano nelikvidnost delovne organizacije. Tudi organiziranost je bila neučinkovita, kar smo vseskozi ugotavljali in poudarjali v obdobju priprav na reorganizacijo. Organiziranost je bila tudi neracionalna, kar se je odražalo v previsokih lastnih stroških, s katerimi na vse bolj porajajočem se trgu nismo bili dovolj konkurenčni, če smo hoteli v ceno naših proizvodov vkalkulirati vse stroške ter tudi ustrezni del akumulacije.

Poleg navedenih notranjih razlogov za slabo poslovanje pa je bilo resnici na ljubo v preteklem letu prisotnih tudi precej negativnih zunanjih vplivov. Konkurenca na trgu je bila iz meseca v mesec večja. Na to povečano konkurenco smo morali reagirati s prilagajanjem cen naših proizvodov, nismo pa pravočasno uspeli prilagoditi tudi lastnih stroškov. Znatno se je znižala tudi kupna moč tako prebivalcev kot tudi dobršnega dela gospodarstva oz. družbenega sektorja. V drugi polovici leta smo poslovali v pogojih hiperinflacije, ki je v naši delovni organizaciji povzročila še posebej izrazite negativne posledice, saj smo poslovali hkrati tudi v pogojih pomanjkanja lastnih obratnih sredstev. Kot posledica hiperinflacije je bila zelo visoka tudi cena kapitala. Postopoma, toda vztrajno, so naraščale tudi terjatve do

naših kupcev, kar je neposredno slabšalo našo likvidnost. Na koncu pa je potrebno poudariti tudi izredno negativno posledico srbske blokade slovenskega gospodarstva na našo delovno organizacijo, saj smo v normalnih pogojih na srbski trg prodajali več kot eno tretjino naših izdelkov s področja kemije ter eno četrtno naših izdelkov s področja grafike. Posledica te blokade se ni pokazala le po prvem decembru, ko je bila blokada formalno uvedena, temveč tudi že v predhodnih dveh mesecih. Skupaj smo tako ob zaključku leta bili soočeni z drastičnim zmanjšanjem plasmaja naših proizvodov, kar je ravno v zadnjem trimesečju rezultat našega poslovanja bistveno poslabšalo.

Kakšni bodo ukrepi v tozidih z izgubo in kako se bodo pokrile izgube?

Po novi zakonodaji izgube v temeljni organizaciji združenega dela ni več potrebno pokrivati, ampak je posledici

Zvone Hudej

ca poslovanja z izgubo ustrezno zmanjšanje lastnega kapitala. Kljub temu smo del izgube uspeli pokriti z združevanjem sredstev, ki jih sicer podjetja združujejo v sklade rezerv gospodarstva na ravni občine oz. republike Slovenije. Žal pa je bilo teh sredstev po zaključnem računu 1989 zelo malo, saj je tudi večina ostalih podjetij lansko poslovno leto zaključila slabo.

Ukrepi, ki smo jih že vpeljali in se bodo izvajali tudi v prihodnje, izhajajo iz analize vzrokov za negativno poslovanje v lanskem letu in so usmerjeni v odpravljanje teh vzrokov. Posebna pozornost je posvečena tistim stroškom, ki v strukturi cene zavzemajo največji delež.

Kakšna je vaša ocena poslovanja v prvih treh mesecih leta 1990?

Za celovito oceno poslovanja v prvih treh mesecih še ni na razpolago vseh potrebnih podatkov. Vendar je že na osnovi doslej poznanih mogoče

ugotoviti, da smo v prvih treh mesecih letošnjega leta poslovali zadovoljivo. Takšno oceno je mogoče dati še posebej, če upoštevamo pogoje, v katerih smo na začetku leta poslovali. Dejstvo je namreč, da so bili na samem začetku leta še prisotni negativni trendi iz lanskega leta.

V primerjavi s planom za letošnje leto smo uspeli plasma celo nekoliko povečati, pa tudi prve ocene finančnih rezultatov so nekoliko ugodnejše od planiranih. Še vedno pa je prisotnih nekaj negativnih vplivov na poslovanje, med katerimi še najbolj izstopa vsesplošna nelikvidnost gospodarstva. Kot posledica tega imamo težko likvidnostno situacijo v podjetju. V zadnjem času pa se omenjena situacija zrcali tudi v vse težavnejšem plasmaju naših proizvodov, predvsem na domačem tržišču.

Od 1. aprila 1990 deluje Aero kot podjetje. Katere so prve, občutne spremembe v podjetju Aero za vse delavce Aera?

Z odločitvijo delavskega sveta delovne organizacije, da s 1. aprilom 1990 pričnemo v praksi uveljavljati nov statut, pomeni za Aero ter seveda tudi za delavce Aera velike spremembe. Ta odločitev pomeni najprej ukinitve temeljnih organizacij združenega dela, to pa hkrati pomeni tudi ukinitve poslovodnih organov in samoupravnih organov ter delegacij na tej ravni. Ta odločitev pomeni tudi pričetek uveljavljanja vsebine oz. določb zakona o podjetjih, ki v primerjavi z zakonom o združenem delu veliko področij dela v gospodarskem podjetju postavlja v bistveno drugačen položaj. Povečane so pristojnosti delavskega sveta podjetja, prav tako pa so povečane tudi pristojnosti poslovodnega organa ter delavcev s posebnimi pooblastili. Razume se, da povečane pristojnosti po drugi strani pomenijo tudi bistveno povečane odgovornosti.

Bistvena sprememba pa je brez dvoma tudi dejstvo, da po novi zakonodaji delovno mesto oz. dela in naloge, kot so bile po prejšnji zakonodaji imenovane, niso več trajna pravica zaposlenega delavca. To dejstvo bo gotovo bistveno vplivalo na spremenjen odnos do dela v smeri večje prizadevnosti in učinkovitosti vsakega. Le kvalitetno in učinkovito opravljanje dela bo v prihodnje največji porok za socialno varnost slehernega zaposlenega delavca.

Kako se znajdete v vlogi direktorja podjetja Aero?

Vloga direktorja podjetja je bistveno drugačna od vloge direktorja delovne organizacije. Bistveno so povečane pristojnosti in odgovornosti. To se logično kaže v večji intenziteti dela. To je še posebej izrazito prisotno v

prehodnem obdobju od stare na novo organiziranost.

Povsem logično je, da vsega dela, za katerega je direktor pristojen in odgovoren, ne more fizično opraviti sam. Zato tudi statut predvideva pooblaščenje posameznih delavcev za določene delovne naloge. Tudi sicer sem zagovornik teamskega dela, saj sem prepričan, da lahko ekipa ustrezno strokovno usposobljenih ljudi skupaj veliko lažje in uspešneje obvladuje probleme, ki se pri poslovanju pojavljajo.

Ker vsega dela ni mogoče opraviti hkrati, dajem prioriteto tistim nalogam, za katere sem prepričan, da so v danem trenutku najpomembnejše.

Na katerih področjih ste pridobili največ pristojnosti in odgovornosti?

Sprememba v zvezi s pristojnostmi in odgovornostmi je s prehodom na podjetje izrazita. Po eni strani izhaja iz dejstva, da smo preoblikovali prejšnjo delovno organizacijo s temeljnimi organizacijami združenega dela v podjetje ter je tako že zaradi tega precej pristojnosti in odgovornosti z ravni prejšnjih tozdov prešlo na raven podjetja. Ta razlika bi bila manj občutna v primeru pretransformacije enovite DO v podjetje.

Po drugi strani pa sam zakon poslovnemu organu podjetja nasploh poverja večje pristojnosti in odgovornosti kot jih je zakon o združenem delu poverjal direktorju delovne organizacije.

Največ pristojnosti in odgovornosti sem dobil na področju organiziranja in vodenja delovnega procesa v podjetju. Nadalje se ta kaže tudi v pristojnosti predlaganja organizacije podjetja, predlaganja imenovanj delavcev s posebnimi pooblastili, odločanja o razporejanju delavcev k določenim delom in nalogam, odločanjem o disciplinski in materialni odgovornosti ter o ostalem.

Kaj za vas pomeni termin »direktor podjetja«?

Termin »direktor podjetja« opredeljuje zakon o podjetjih. V njem so pristojnosti in odgovornosti direktorja podjetja jasno opredeljene.

Tako po novi zakonodaji direktor podjetja organizira in vodi delovni proces oz. poslovanje družbenega podjetja, samostojno odloča ter zastopa družbeno podjetje nasproti tretjim osebam. Odgovoren je za zakonitost dela družbenega podjetja. Zakon tudi jasno in podrobno opredeljuje obveznosti direktorja glede vodenja družbenega podjetja.

Kaj ocenjujete, da bo potrebno v podjetju Aero najprej narediti?

Čimprej spraviti v življenje funkcioniranje podjetja na makro ravni v skladu z določbami statuta podjetja. To je v praksi možno izvesti le kot

proces v določenem časovnem obdobju, naša naloga pa je, da bo to obdobje čim krajše.

Vzporedno z omenjenim bo v prihodnjih tednih potrebno zagotoviti tudi dosledno izvajanje prioritarnih nalog na vseh ključnih področjih poslovanja podjetja.

Kako bo naše podjetje delovalo?

Podjetje Aero bo delovalo tako, kot je statut podjetja opredelil funkcioniranje podjetja na makro nivoju. Kot je znano, smo formirali štiri poslovna področja in sicer razvoj in proizvodnja, marketing, finance in skupne strokovne službe. V okviru marketinga smo se opredelili za formiranje tržnih programskih enot. S prehodom na novo organiziranost smo formirali tri takšne enote, in sicer repromateriali, hard-copy in samolepilni trakovi. V okviru razvojno-proizvodnega področja pa smo se opredelili za formiranje razvojno-proizvodnih programskih enot, ki jih je osem. Te so samokopirni papirji, pisalni trakovi, kopirni papirji Celje, jasnit-termo, barve-tonerji, samolepilni trakovi, kopirni papirji Šempeter in strojogradnja. V okviru razvojno-proizvodnega ter marketinškega področja so poleg navedenih enot organizirane tudi skupne strokovne službe v okviru posameznega področja. Z navedeno strukturo smo prejšnjo zoženo in visoko hierarhično piramido znižali in razširili, s čimer smo odpravili preveliko število hierarhičnih ravni. Pristojnosti in odgovornosti smo porazdelili na večje število vodilnih in vodstvenih delavcev ter s tem poudarili bolj neposredno pristojnost in odgovornost posameznih vodij za odvijanje poslovnega procesa. Z opredelitvijo in sprejemom akta o notranji organizaciji bo nov koncept delovanja podjetja razdelan tudi na mezo in mikro ravni. Pretežni del neposrednih izvajalcev posameznih del in nalog bo organizacijsko bolj neposredno in bolj jasno opredeljen za posamezni program. To bo tudi osnova za večjo motiviranost dela delavcev ter pogoj za stimulativno nagrajevanje.

Na katerih proizvodnih segmentih ima Aero največ tržnih možnosti?

Na tržne možnosti v največji meri vpliva kvaliteta proizvoda in njegova cena. V zvezi s kvaliteto naših proizvodov nam je situacija bolj poznana kot v zvezi z njihovo ceno. Zato so v teku aktivnosti, ki bodo bolj jasno kot doslej določile realno ceno posameznih proizvodov. Na minimum bomo namreč zožili tiste stroške, ki jih ni mogoče direktno vezati na posamezni proizvod oz. skupino proizvodov. Za te posredne stroške pa bomo določili čim realnejši mehanizem prenosa na proizvode.

V mislih ima seveda tisto ceno določenega proizvoda, za katero smo ga v danem trenutku sposobni proizvesti. Povsem jasno pa je, da je povsem nekaj drugega cena določenega proizvoda, po kateri je trg pripravljen ta proizvod sprejeti.

Pričakujem, da bomo na osnovi navedenih aktivnosti dobili drugačno sliko o konkurenčnosti naših proizvodov, zato konkretnije o tem vprašanju kasneje.

Zakon o delovnih razmerjih je bil pred kratkim sprejet. Bomo v podjetju Aero skrajšali delovni čas?

Republiški zakon o delovnih razmerjih je skupščina republike Slovenije sprejela konec letošnjega leta. Predvideno je, da bo ta zakon objavljen v Uradnem listu sredi aprila, veljati pa bo začel osmi dan po objavi. To pomeni, da bodo določbe novega zakona o delovnih razmerjih stopile v veljavo ob koncu aprila. Ta zakon prinaša precej novosti na področju delovnih razmerij, o čemer smo bili zaposleni v Aeru že seznanjeni preko člankov v našem časopisu.

Ena od novosti je tudi možnost skrajšanja delovnega časa pod obstoječih 42 ur na teden. To praktično pomeni možnost odločitve za uvedbo 40-urnega delovnega tedna. V tem primeru bi odpadle delovne sobote in podaljšane srede. Odločitev za morebiten prehod na skrajšani delovni čas oz. za ukinitve delovnih sobot ter podaljšanih sred je odvisna od vrste razlogov, ki vplivajo na takšno odločitev. O teh razlogih smo v Aeru že večkrat

POJASNILO IN OPRAVIČILO

V prejšnji, tretji številki, Našega Aera je prišlo do neljube napake pri izjavi Zvoneta Hudeja, v. d. direktorja podjetja Aero. Napako je bilo napisano naslednje:

»Kot rezultat neuspelega referenduma v Grafiki in kasnejše odločitve delavskega sveta Grafike, da ne sprejema zahteve delavskega sveta DO Aero in kolegija Grafika po ponovnem razpisu referenduma...«

Delavski svet delovne organizacije Aero ni zahteval od Grafike ponovnega razpisa referenduma, temveč je bila takšna odločitev kolegija Grafike in vodstva tozda, ki pa jo je delavski svet Grafike zavrnil.

Za neljubo napako se vsem prizadetim opravičujem.

Jasna Rode

razpravljati, strokovna služba pa je že pripravila tudi ustrezno strokovno gradivo, ki obravnava to področje.

Glede na dejstvo, da imamo v zadnjem času z večino naših proizvodov precejšnje težave pri plasmaju, da naše kapacitete v večini primerov niso optimalno izkoriščene, da tudi vsi delavci Aera niso produktivno zaposleni, da v določenih delih naše proizvodnje pomeni energija precejšen strošek ter še nekatera druga dejstva kažejo na to, da delo ob delovnih sobotah in podaljšanih sredah v večini primerov ni racionalno izkoriščeno.

Vse to kaže na potrebo, da bomo v našem podjetju v kratkem to temo ponovno postavili na dnevni red. Osebnostno pričakujem, da bomo ugotovili tehtne razloge za prehod na skrajšani delovni čas ter s tem odpravili delo ob sobotah ter v podaljšanih sredah.

Med delavci se šušlja o presežkih. Kakšno je dejansko stanje in kakšni bodo prvi ukrepi na tem področju?

Splošno je znano, da je za obseg poslovanja v zadnjih letih število zaposlenih preveliko. To ni samo ugotovitev v našem podjetju, ampak je po mojem prepričanju to prisotno praktično v celi družbi z verjetno zelo redkimi izjemami. V Aeru se tega že nekaj časa zavedamo, zato je bila v smeri zmanjševanja tega problema naravna politika zaposlovanja že v preteklih dveh do treh letih. Posledica tega je, da smo v zadnjih obdobjih že uspeli v določeni meri povečati produktivno zaposlitev naših delavcev, vendar leta še vedno ni zadostna, oz. takšna, da bi zagotavljala konkurenčnost naših izdelkov na trgu. Zato je gotovo res, da nas je v Aeru še vedno preveč zaposlenih.

V času priprave akta o notranji organizaciji podjetja bo potekalo tudi strokovno delo na vprašanju presežkov. Rezultati tega dela bodo bolj konkretni podatki o obsegu in strukturi presežkov, s katerimi se bomo morali v prihodnjem obdobju ukvarjati.

Ob tem naj povem, da bomo razreševanju presežkov posvetili vso potrebno pozornost ter pri tem upoštevali zakonska določila, ki predpisujejo možne načine razreševanja presežkov. Kolikor bo največ mogoče bomo poskušali te probleme razreševati po čimmanj boleči poti. Kljub tej usmeritvi pa se bojim, da bo v posameznih segmentih moralo tudi v našem podjetju priti do ukrepov, ki za posamezne prizadete delavce ne bodo najlažji.

Kakšne so perspektive Aera v prihodnje?

Naša perspektiva v prihodnje je zelo odvisna od naše sposobnosti in pripravljenosti prilagoditi se v zadostni meri na nove zahtevnejše pogoje poslovanja na vse bolj konkurenčnem trgu. Ta prilagoditev bo morala biti izvedena v relativno kratkem času. Če je še kdo, ki živi v iluzijah, da lahko uspešno gospodarimo v prihodnje nespremenjeni, torej taki kot smo, se zelo moti.

Osebnostno sem prepričan, da smo sposobni za pravočasne in ustrezne prilagoditve novim razmeram. Bo pa seveda v tej prilagoditvi moral vsak dati svoj prispevek. Temu se ne bo mogel izogniti nihče. Če bo ta korak večina naredila kmalu in zavestno, ne pa pod prisilo, potem se nam za prihodnost ni treba bati.

Spraševala: Jasna Róde

POSLOVANJE V DO AERO V OBDOBJU OD 1. 1. DO 31. 3. 1990

Rezultati v prvem trimesečju

V uvodu najprej pogledjmo, kakšne so bile značilnosti poslovanja slovenskega gospodarstva v tem obdobju. Osnovne značilnosti so:

- zmanjšanje količinskega obsega industrijske proizvodnje
- na področju zunanje trgovine sta se povečala izvoz in uvoz.

V mesecu marcu se je v Sloveniji povečal konvertibilni izvoz kar za 45 odstotkov, tako, da je povprečna rast v

tem obdobju 25,7 %, oziroma rast celotnega izvoza 20,7 %. Stopnja rasti uvoza je bila v istem obdobju 37,4 %, tako, da je saldo še vedno negativen. Pokritost konvertibilnega uvoza z izvozom je 92 %, pokritost celotnega uvoza z izvozom pa 98,2 %;

- rast cen se končno umirja, sicer pa se rast cen proizvajalcev umirja hitreje od rasti maloprodajnih cen. Marčevska rast je znašala v Sloveniji 1,6 %, kumulativna rast v prvem letošnjem trimesečju pa 28,5 %. Rast maloprodajnih cen je znašala v marcu 4,10 %, porast v prvem trimesečju po uradni metodologiji pa 63,3 %. Življenjski stroški so marca narastli v Sloveniji 2,0 %, skupaj v treh mesecih pa za 58,2 %.

To so osnovne značilnosti o poslovanju slovenskega gospodarstva v pr-

vih treh mesecih letošnjega leta. Poslovanje delovne organizacije AERO pa je bilo podobno:

- Količinski obseg proizvodnje je bil 9 % nižji od planiranega, oziroma 5 % večji kot v enakem obdobju preteklega leta.

- Vrednost proizvodnje je bila 7 % višja od planirane za to obdobje (plan proizvodnje je vrednoten po cenah 30. 1. 1990, mesečno pa se ne popravlja z faktorji inflacije tako kot je bila praksa lani).

- Količinski obseg prodaje na domačem trgu je prav tako 4 % nižji od plana za to obdobje, oziroma 2 % nižji kot v enakem obdobju preteklega leta; vrednostno je bilo prodano za 348.548.640 din, kar predstavlja 10 % več kot smo planirali za to obdobje.

- Obseg prodaje na tujem trgu je večji od planiranega tako količinsko kot vrednostno, prav tako je količinski izvoz v tem obdobju kar za 22 % višji od enakega obdobja lani.

- Izvoz izražen v ameriških dolarjih je bil dosežen v višini 4.275.019 \$, s tem pa smo presegli plan za to obdobje za 10 %. Konvertibilni izvoz je bil dosežen v višini 3.947.119 \$, kar je 12 % več kot smo planirali za to obdobje.

- Uvoz je bil dosežen v višini 4.642.112 \$. Tako je bil plan presežen za 23 %, samo konvertibilni uvoz pa je bil 21 % višji od planiranega.

Delež izvoza v uvozu na konvertibilnem področju je bil dosežen v višini 87 %, planiran pa je bil 95 % delež. Lani v enakem obdobju je bil izvoz za 23 % višji od uvoza.

- Povprečni neto OD za DO Aero je bil 4171 dinarjev, kar je 98 % glede na povprečni planirani OD za leto 1990.

- V DO je bilo 31. 3. 1990 zaposlenih 1988 delavcev, kar je 8 delavcev manj kot smo planirali, oziroma 1 %.

Na kratko si pogledjmo še osnovne podatke o poslovanju temeljnih organizacij:

PROIZVODNJA (eksterna in interna)

v din

TOZD	PLAN I-III. 1990		DOS. I-III. 1989	DOS. I-III. 1990		INDEKS		
	TON	DIN	TON	TON	DIN	5:5	5:4	6:3
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kemija Celje	5.842,9	193.921.247	5.087,5	6.319,2	222.634.254	108	124	115
Kemija Šempeter	1.421,8	80.089.288	1.499,0	1.077,0	65.895.057	76	72	82
Grafika	2.065,3	123.588.424	1.959,7	1.553,1	138.501.509	75	79	112
AERO	9.330,0	397.598.959	8.546,2	8.949,3	427.030.820	96	105	107

Iz preglednice je razvidno, da je planirana količinska proizvodnja presežena v Kemiji Celje za 8 %, v ostalih dveh temeljnih organizacijah pa zaostaja za planirano. V okviru Kemije Celje je samo proizvodnja obrata AC 21 % višja od planirane. V primerjavi z enakim obdobjem leta 1989 je prav tako samo Kemija Celje dosegla višji fizični obseg proizvodnje in sicer za 24 %, kar je posledica višje proizvodnje v obratu AC za 49 % in v obratu Loka za 20 %. Vrednostno preseganje planirane proizvodnje je tako doseženo v Kemiji Celje in tudi v Grafiki.

PRODAJA (eksterna in interna)

TOZD	PLAN I-III. 1990		DOSEŽ. I-III. 1989	DOSEŽ. I-III. 1990		INDEKS		
	TON	DIN	TON	TON	DIN	5:2	5:4	6:3
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kemija Celje								
- domači trg	3.284,2	144.080.418	3.407,0	3.951,4	175.531.644	120	116	122
- izvoz	1.982,8	34.509.751	1.613,9	2.307,6	48.809.198	116	143	141
- interno	575,9	16.019.915	554,9	432,5	13.354.372	75	78	83
Kemija Šempeter								
- domači trg	1.359,4	69.721.839	1.336,6	1.039,5	54.634.830	77	78	78
- izvoz	242,2	20.914.555	294,0	157,3	13.578.096	65	54	65
- interno	39,0	1.212.893	16,2	22,4	860.887	57	138	71
Grafika								
- domači trg	1.653,8	103.653.260	1.484,0	1.078,5	118.382.166	65	73	114
- izvoz	427,7	20.969.774	486,5	466,8	20.684.783	109	96	99
- interno	9,0	609.452	20,9	11,4	1.067.950	127	55	175
SKUPAJ DO								
- domači trg	6.297,4	317.455.517	6.227,6	6.069,4	348.548.640	96	98	110
- izvoz	2.652,7	76.394.080	2.394,4	2.931,7	83.072.077	111	122	109
- interno	623,9	17.842.260	592,0	466,3	15.283.209	75	79	86

Preseganje plana prodaje Kemije Celje, tako na domačem kot tujem trgu, je posledica preseganja plana prodaje v obratu AC in sicer količinsko za 24 %, vrednostno pa za 43 %. Na kratko bi bila problematika po oddelkih pri prodaji naslednja:

- Obrat impregniranih papirjev: plan je vrednostno presežen za 10 %, količinsko pa je prodaja 3 % nižja od planirane. Razlog je v izredno močni konkurenci, zlasti pri računskih trakovih; dosežena prodaja je 23 % nižja kot v enakem obdobju lani.

- Obrat barv: plan je količinsko presežen za 10 %, vrednostno pa je prodaja 2 % nižja od planirane. Tudi tu je prodaja količinsko kar 28 % nižja kot v enakem obdobju lani.

- Obrat jasnit: plan je količinsko realiziran samo 82-odstotno, vrednostno 90-odstotno. V primerjavi z enakim obdobjem lani je prodaja količinsko nižja za 15 %. Glavni razlog je izpad srbskega tržišča in pa delno padec kupne moči, saj je plan izvoza presežen.

- Obrat Loka: tudi tu plan količinsko ni dosežen - indeks 81, prav tako vrednostno - indeks 78. Glede na enako obdobje lani je prodaja nižja za 10 %, razlog pa je v nižjem izvozu.

- Obrat pisalnih trakov: plan prodaje je količinsko dosežen 95-odstotno, vrednostno pa 2 % presežen in sicer predvsem zaradi nekoliko slabše prodaje na domačem trgu, kar je posledica desortiranosti programa in povečanja uvoza teh izdelkov.

V Kemiji Šempeter je bil plan prodaje dosežen samo 74 % količinsko, oziroma 76 % vrednostno. Tudi v primerjavi z enakim obdobjem leta 1989 je prodaja količinsko manjša za 26 %. Prodaja po obratih se je gibala takole:

- Prodajo samolepilnih trakov smo letos planirali višje kot lani. Zato je plan količinsko dosežen v višini 61 %, glede na enako obdobje lani pa je prodaja količinsko nižja za 21 %. Prodaja je izpadla tako na domačem kot tujem trgu. Na domačem trgu je izpad prodaje v višini 35 % posledica blokade srbskega tržišča, (pa še) konkurenca nas

je z nižjimi cenami in boljšimi pogoji izrinila iz posameznih delov trga. V marcu so se pojavile tudi večje količine uvoženega lepilnega traku iz Italije. Vzrok za nedoseganje izvoza je v kompletnem izpadu izvoza v Iran in posledica previsokih cen, ki ne omogočajo povečanje deleža na posameznih tržiščih.

- Prodaja matric in kopirnih papirjev je vrednostno 25 % višja od planirane, količinsko pa zaostaja za planom za 13 %. Vendar je potrebno poudariti, da je plan prodaje nižji kot v letu 1989. Zato je količinska prodaja v primerjavi z enakim obdobjem lani kar 29 % nižja. Predvsem je nižja prodaja na domačem trgu, kjer je prisoten močan uvoz kvalitetnih in cenovno ugodnejših papirjev.

- V strojogradnji je vrednostno plan prodaje dosežen v višini 81 %.

Prodaja grafičnih izdelkov količinsko zaostaja za planom za 25 %, vrednostno pa je prodaja 12 % višja od planirane. Količinska prodaja je 23 % nižja kot v enakem obdobju lani. Ker je

bil tudi tokrat plan po posameznih obratih znotraj Grafike planiran nižje v Tiskarni II, je planirana prodaja količinsko in vrednostno presežena. Drugje količinska prodaja zaostaja za planom, vrednostno pa samo v Tiskar-

ni I. Vrednostna prodaja Grafike na domačem trgu je 14 % višja od planirane, izvoz pa 1 % zaostaja za planom. Izvoz je pod planom zaradi nedoseganja predvidenega izvoza neskončnih obrazcev (izvoz tiskanih formularjev

v Anglijo je realiziran v manjšem obsegu zaradi spremenjene situacije v tej državi: pomanjkanje dela tiskarjev, preusmerjanje na laserski papir), v ostalih državah ni ustreznih distribucijskih poti.

IZVOZ

Vrednost izvoza v dolarjih po posameznih temeljnih organizacijah je bila v primerjavi z planom naslednja:

TOZD	PLAN I-III 1990		DOSEŽENO I-III 1990		INDEKS	
	KONV.	SKUPAJ	KONV.	SKUPAJ	4 : 2	5 : 3
1	2	3	4	5	6	7
Kemija Celje	1.797.521	2.059.280	2.787.062	2.976.037	155	145
Kemija Šempeter	853.500	939.000	402.894	541.819	47	58
Grafika	879.375	879.375	757.163	757.163	86	86
AERO	3.530.396	3.877.655	3.947.119	4.275.019	112	110

UVOZ

Primerjava plana in realizacije uvoza surovin repromateriala v dolarjih je naslednja:

TOZD	KONV.	PLAN I-III 1990		KONV.	DOSEŽENO I-III 1990		INDEKS		
		KLIRING	SKUPAJ		KLIRING	SKUPAJ	5 : 2	6 : 3	7 : 4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Kemija Celje	2.252.364	38.130	2.290.494	3.416.946	124.731	3.541.677	152	327	155
Kemija Šempeter	1.090.632	-	1.090.632	491.463	-	491.463	45	-	45
Grafika	382.653	-	392.653	602.815	-	602.815	158	-	158
DSSS	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trženje	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SKUPAJ	3.725.650	38.130	3.763.779	4.517.381	124.731	4.642.112	121	327	123

Delež izvoza v uvozu na konvertibilnem področju je bil v obeh Kemijah 82 %, v Grafiki pa 26 % višji od doseženega uvoza v tem obdobju.

Poleg uvoza repromateriala je bil realiziran tudi uvoz rezervnih delov v višini 111.486 dolarjev in uvoz opreme v Kemiji Celje v višini 10.498 dolarjev ter v Delovni skupnost v višini 392.091 dolarjev. Ob upoštevanju tega je zunanjetrgovinska bilanca delovne organizacije še bolj negativna.

POVPREČNI NETO OD

TOZD	POVP. OD za leto 1989	POVP. OD plan 1990	DOS. POVP. OD I-III. 1990	INDEKS	
				4 : 2	4 : 3
1	2	3	4	5	6
Kemija Celje	1.128	3.993	3.814	338	95
Kemija Šempeter	1.133	4.184	3.779	333	90
Grafika	1.244	4.309	4.282	344	99
DSSS	1.353	4.667	4.715	348	101
Trženje	1.314	4.457	4.628	352	104
DO	1.217	4.266	4.171	343	98

ZAPOSLENOST

TOZD	31. 12. 1989	PLAN	31. 3. 1990	INDEKS	
				4 : 2	4 : 3
1	2	3	4	5	6
Kemija Celje	601	597	589	98	99
Kemija Šempeter	298	297	295	99	99
Grafika	574	571	569	99	100
DSSS	281	282	279	99	99
Trženje	259	259	256	99	99
DO	2013	2006	1988	99	99

Iz tabele je razvidno, da je v vseh oddelkih že v obdobju prvih treh mesecev prišlo do znižanja števila zaposlenih. To so podatki o poslovanju v obdobju, ko smo bili še DO AERO.

Služba plana in analiz

Grafika samostojna

4. aprila 1990 so v Grafiki izvedli referendum za Statut podjetja Aero Grafika. Na ta dan se je na izredni seji sestel delavski svet Grafike in edina točka dnevnega reda je bil izid referenduma.

Adi Lipuš, predsednik komisije za izvedbo referenduma je podal poročilo. Povedal je, da se je referenduma udeležilo 513 delavcev oz. 91,1 odstotka. Za statut je glasovalo 496 delavcev oz. 88,1 odstotka. Proti je glasovalo le 13 delavcev oz. 2,3 odstotka. Neveljavne so bile 4 glasovnice oz. 0,7 odstotka. Na osnovi rezultatov referenduma so ugotovili, da je bil Statut podjetja Aero Grafika sprejet. Drago Vračun je dejal: »Želja večine je sedaj izpolnjena in resno delo se za nas šele začinja. Mnogo dejavnosti z Aerom nam je skupnih, zato bi skupno še opravljali stvari skupnega pomena. Obdržati moramo trezno glavo in dejansko skupaj delati stvari, ki so smiselne. Tako počitniška dejavnost, stanovanjski fond, časopis, družbena prehrana, del propagande... Skupne dejavnosti bi opravljali na osnovi večletne pogodbe in vsako leto bi z aneksom potrdili pogodbo.

Naloga vseh nas je, da bomo delovali čim bolj učinkovito, zato bomo morali vzporedno delati naprej na treh področjih. Prva skupina se bo ukvarjala z organiziranostjo Aero Grafike in temeljito analizirala poslovanje in to zato, da bi bilo naše delo bolj učinkovito in da bodo naši poslovni rezultati boljši. S samostojnostjo smo sprejeli veliko odgovornost za dobro poslovanje. Kdo bo prevzel odgovornost, če bomo delali slabo?

Drugo skupino delavcev pa bomo poslali na trg, kjer bodo obiskali vse naše stranke, da bodo predstavili novo podjetje in da bodo prinesli v firmo več dela. To je naša prioriteta. V času reorganizacije podjetja smo trg zelo zanemarili in mnogi nas že sprašujejo, kaj se je zgodilo z nami, da nas ni več na trgu. Konkurenco moramo obvladovati, posebno pri novih izdelkih.

Izreden poudarek pa bomo morali dati razvoju in izboljšani kvaliteti. Moramo ne samo ostati na trgu, temveč osvajati tuji trg in si pridobiti tuj kapital.

Najti bomo morali več dela, da bomo zaposlili vse presežke. Sami si bomo krivi, če nam bo šlo slabo. Angažirati se bomo morali tudi na področju delovne discipline in začeti bomo morali drugače delati.

Če bomo resno delali, nas lahko čaka tudi lepša prihodnost.«

Jasna Rode

Kaj bi morali v Aeru najprej narediti

Izgleda, da je bilo tokratno vprašanje za mnoge izmed vas, dragi sodelavci, precej zahtevno, saj na to vprašanje niste želeli odgovarjati. S fotografom Stevom sva se presneto namučila, da sva uspela prepričati nekatere sodelavce za sodelovanje v anketi.

Mnogi izmed tistih, ki niso želeli sodelovati v anketi, so potem rekli, da oni že vedo, kaj bi bilo potrebno narediti, vendar se ne splača izpostavljati, saj mnogi že danes grozijo s knjižicami. Nekateri so mi že povedali svojo misel, morda po njihovi oceni predrzno, vendar znano, pa so raje odnehali. Zakaj?

Raje se sedaj posvetimo tistemu, kar ste nam povedali v anketi! Spraševali smo, kaj bi morali v Aeru in Aero Grafiki najprej narediti, sedaj ko smo podjetje. Povprašali smo po odstotnem vzorcu in odgovori so naslednji:

Damjan Hribernik: »Mislim, da bi morali imeti višje plače, več dela in boljšo prodajo.«

Vlado Pečnik: »Veliko bi morali spremeniti in to največ na vrhu, zmanjšati bi morali režijo, uvesti nove proizvode, saj nas bo samo to rešilo. Preveč čistimo spodaj... V Aeru ni več nobene varnosti, saj je enkrat vprašljivo, če bomo dobili plačo, drugič pa dobimo deset odstotkov več.«

Emil Pukmeister, Aero Grafika: »Teško je reči kar na pamet. Najprej se moramo reorganizirati, razdeliti naloge in jih dosledno izvajati, uvesti strateško planiranje, urediti vodenje, sodelovati z razvojem in dosledno uveljaviti odgovornosti.«

Rudi Golec: »Delati moramo skupno, vsi moramo biti složni. Mislim, da bi imeli manj problemov, če bi bili vsi v skupnem podjetju.«

Anton Ribič: »Moralo bo biti dovolj dela in tako se bodo plače popravile. Aero pa bi moral biti še naprej takšen, kot je sedaj in moramo res dobro sodelovati.«

Matjaž Papler: »Najprej bo treba izvesti reorganizacijo kadrov in zmanjšati režijo. Nato bomo morali spremeniti proizvodne programe in jih posodobiti, ne pa da vlečemo stare, neprofitne programe.«

Vlado Pečnik

Rudi Golec

Damjan Hribernik

Anton Ribič

Emil Pukmeister

Matjaž Papler

Ivan Šeško

Gorazd Kovačič

Jože Ahtik

Anton Mužič

Marjana Krajnc

Vincenc Ivenčnik

Alojz Kladnik

Franc Zupančič

Tereza Hrovatič

Jelka Cokan

Ajrija Smajlovič

Ivan Šeško, Aero Grafika: »Marsikaj bi se moralo spremeniti. Predvsem bi morali biti bolj vestni pri delu in da bi se rezultati dela videli. Predvsem to! Varčevati bi tudi morali pri materialu, dvajset let sem že v firmi in moram reči da se zadanja leta bolj malo varčuje.«

Anton Mužič, Aero Grafika: »Najprej bi morali uvesti red in disciplino, organizirati vse ustrezne službe... Težko je rečil Vsak na svojem mestu bi moral dati čim več. Sedaj, ko smo samostojni, je vse, kar naredimo naše in brez skupnega dela ne bomo mogli obstajati.«

Alojz Kladnik, Aero Grafika: »Najprej se mora urediti vodstvo, da bo več odgovornosti, da bo delo, da ne bo površnosti pri delu, obnoviti moramo opremo, se boljše oskrbovati s surovinami, imeti moramo boljše odnose do strank, spoštovati roke, več discipline in večjo samostojnost vodij oddelkov.«

Gorazd Kovačič: »Ni se še začelo delati po novem, da bi lahko videli rezultate. Delati moramo po zastavljenem in urediti naše probleme. Tudi pri svojem delu moramo delati drugače.«

Marjana Krajnc: »Začeti moramo pri vrhu. Če je urejenost na vrhu, imajo ljudje dober izgled, ne vidijo razprtij in več bi bilo tudi zaupanja.«

Franc Zupančič: »Strah me je, da ne bi po novem začeli delati ravno pri delavcih v proizvodnji. Začeti bi morali

pri vrhovih in tam uvesti neposredno odgovornost za vse, kar se je in kar se dogaja. Moramo dati prave ljudi na prava mesta. Ne morem pa povedati katere, ker to ne bi bilo zdravo za mene.«

Jože Ahtik: »Ne vem, kaj naj rečem. To je zelo zahtevno vprašanje in se ne da na kratko odgovoriti. Najpomembnejše je vodenje in iz tega vse izhaja. To je rečeno na splošno, a sem v principu vse povedal.«

Vincenc Ivenčnik: »Nimam še točnih informacij o reorganizaciji in še ne vem, kako bo z Aerom. Najprej je potrebno pogledati, kaj se še da narediti in izločiti zastarele programe in tiste, ki ne dajejo profita. Zmanjšati moramo režijo in to je predpogoj. Vprašanje je, koliko režije je v Aeru na proizvodnega delavca.«

Tereza Hrovatič: »Želim, da bi bilo dovolj dela.«

Ajrija Smajlovič, Aero Grafika: »Ne vem. Najboljše bi bilo, da bi bilo več dela, da bi bila delovna mesta zagotovljena in da bi bilo vsaj tako, kot je sedaj.«

Jelka Cokan, Aero Grafika: »Upam, da bo dovolj dela in s tem bo tudi plača in da bi delo v proizvodnji potekalo nemoteno. Delo zagotovi vseh!«

Spraševala: J. Rode
Foto: S. Durkas

Kadrovska dejavnost v letu 1989

Poročilo o kadrovske dejavnosti v letu 1989, ki ga je pripravila kadrovska socialna služba, je zadnje poročilo, ki je spremljalo gibanje določenih kadrovske kazalcev po temeljnih organizacijah. Pri tem pa moramo omeniti, da se je v letu 1989 iz AERA izločila tudi temeljna organizacija iz Medvod, zato zanjo nismo več spremljali podatkov.

Poročilo je obravnaval poslovni svet oz. kolegij podjetja, ki je pri obravnavi glede na novo organiziranost v smislu prilagajanja podjetniškemu poslovanju dal poudarek še nadaljnje-

mu zmanjševanju števila zaposlenih – predvsem na področju režije in vsem oblikam stimulativnega nagrajevanja za večjo motiviranost za delo in kvaliteto dela.

V smislu teh usmeritev je podprl tudi predlog ukrepov za racionalizacijo na področju kadrovske dejavnosti.

Iz poročila o gibanju kazalcev na področju kadrovske dejavnosti za leto 1989 v DO AERO so povzeti le bistveni podatki s posameznih področij te dejavnosti:

ZAPOSLOVANJE

V letu 1989 smo imeli v AERU negativno stopnjo zaposlovanja. Število zaposlenih se je glede na leto 1988 zmanjšalo kar za 47 delavcev oz. za

– 2,3 %, tako da je bilo 31. 12. 1989 zaposlenih 2013 delavcev.

SPREJEMNI POSTOPKI IN PRIPRAVA KADROVSKIH PREMIKOV

Gibanje števila zaposlenih oz. politika zaposlovanja se odraža tudi pri gibanju števila obravnavanih kandidatov po letih:

1985 – 467 kandidatov
1986 – 319 kandidatov
1987 – 581 kandidatov
1988 – 242 kandidatov
1989 – 101 kandidat

Potrebe po kadrih so bile v letu 1989 minimalne. V psihološko obdelavo so bili zajeti vsi pripravniki, domači kandidati, s katerimi smo nado-

meščali potrebe tozdov ter kandidati za izobraževanje in premeščanje v obratu pisalnih trakov ter za proizvodnjo lepilnih trakov in kopirnih papirjev.

FLUKTUACIJA

Fluktuacija je bila v AERU v letu 1989 izredno nizka, saj je skupna stopnja fluktuacije 5,6 %, od tega zunanja fluktuacija 4,9 %, notranja pa 1,3 %. Glede na leto 1988 se je zmanjšala kar za 2,2 %.

Največ delavcev je odšlo iz DO zaradi starostne upokojitve, sledijo sporazumna prenehanja, odhodi v JLA in potek delovnega razmerja za določen čas.

Najvišja fluktuacija je bila pri kadrih z II., IV., V. in VII. stopnjo strokovne izobrazbe.

IZOBRAZBENA STRUKTURA

Tudi za leto 1989 ugotavljamo, da se dejanska izobrazbena struktura še nadalje izboljšuje in sicer se je izboljšala za 1,34 %. Boljši je tudi odstotek ustreznosti izobrazbene strukture, to je primerjava med zahtevano (po razvidu del in nalog) in dejansko izobrazbo, ki je bil v letu 1989 61,4 %. Pri tem je imela Kemija Celje 3 organizacijske enote, Grafika 7, DSSS 6 in Trženje 2 organizacijski enoti, kjer je bil odstotek ustreznosti manjši od 50 %.

REŽIJA

Zadnji dve leti smo naredili obsežnejše analize o gibanju režije.

Pri tem smo kot proizvodne delovne naloge šteli vse tiste DN, na katerih se izvajalci direktno ukvarjajo s fizično (osnovno) proizvodnjo.

Režijske delovne naloge pa smo razdelili na 3 skupine:

– **operativne režijske delovne naloge** (so indirektno vezane na sam proizvodni proces)

– **proizvodne režijske delovne naloge** (so direktno vezane na proizvodni proces)

– **strokovne režijske delovne naloge** (kreativne strokovne delovne naloge, za katere se zahteva VI. in VII. stopnja strokovne izobrazbe).

Pri tem je bilo število delavcev po vrstah DN v letu 1988 in 1989 naslednje:

	strok. r.	operat. r.	proizv. r.	režija skupaj	proizv. DN
1988	348	250	606	1186	893
1989	359	250	570	1179	834

Pregled zaposlovanja po tozdih:

TOZD	Stanje 31. 12. 1988	Stanje 31. 12. 1989	Plan 31. 12. 1989	Stopnja zap.
KC	609	601	609	-1,3 %
KŠ	311	298	301	-4,2 %
GR	595	574	583	-3,5 %
TR	264	259	260	-1,9 %
DSSS	281	281	279	0 %
DO	2060	2013	2032	-2,3 %

Število zaposlenih konec leta 1989 se je tako približalo številu zaposlenih v letu 1985, ko smo pričeli s srednjeročnim obdobjem 1986–1990.

Razmerje med številom delavcem na režijskih DN in številom delavcev na proizvodnih DN je v letu

1988	1,33
1989	1,41.

Poslabšanje razmerja je posledica zmanjšanja števila zaposlenih na režijskih DN le za 0,6 %, na proizvodnih DN pa za 7,1 %.

Zato je pred nami velika odgovornost, kako z novo organiziranostjo to problematiko ustrezno urediti.

IZOBRAŽEVANJE IN ŠTIPENDIRANJE

Za šolsko leto 1989/90 smo razpisali 15 kadrovskih štipendij, predvsem za poklice na VI. in VII. stopnji strokovne zahtevnosti in 10 štipendij za študij ob delu.

Podeljenih je bilo 10 kadrovskih štipendij in 10 štipendij za študij ob delu ter odobren 1 študij iz dela.

V šolskem letu 1989/90 je stanje štipendistov naslednje:

IV. stopnjo	5 štipendistov
V. stopnjo	22 štipendistov
VI. stopnjo	5 štipendistov
VII. stopnjo	26 štipendistov

SKUPAJ: 58 štipendistov

V letu 1989 smo zaposlili 16 pripravnikov, od tega 10 štipendistov, ki so končali študij, 1 štipendista, ki je prekinil študij in 4 pripravnike, ki niso bili naši štipendisti. V delovnem razmerju je po končanem pripravništvu ostalo 9 delavcev.

Za študij ob delu imamo sklenjene pogodbe z 38 delavci. Pri tem je opazen vse manjši interes za to obliko izobraževanja, kar je odraz po eni strani sistema nagrajevanja, po drugi strani

pa sistema razporejanja oz. neukrepanja ob neizpolnjevanju pogojev.

Razveseljiv pa je povečan obseg funkcionalnega izobraževanja. Tako se je raznih oblik usposabljanja izven DO udeležilo kar 394 delavcev. Tako veliko število udeležencev je odraz mnogih zakonskih sprememb v letu 1989 in so se strokovni delavci morali usposabljati za delo pod novimi pogoji.

Vodilni delavci AERA so se izobraževali tudi pri Centru za usposabljanje vodilnih delavcev pri GZ Slovenije na Brdu pri Kranju. Seminarja se je udeležilo 33 delavcev. En vodilni delavec pa je uspešno zaključil 7-tedenski seminar Vodenje poslovnih procesov – to je podiplomski menedžmentski študij za vodilne delavce.

V delovni organizaciji smo organizirali 8 seminarjev, katerih se je udeležilo 263 delavcev. Med temi so bila predavanja o celovitem obvladovanju kakovosti, usposabljanje za delo z osebnimi računalniki, strokovni posvet Samokopirni papirji, seminar Organizacija poslovanja v podjetju, 2 programa usposabljanja delavcev v proizvodnji pisalnih trakov ter samolepilnih in kopirnih papirjev in seminar s preizkusom znanja iz varstva pri delu za vodstvene delavce.

Nadaljevali smo tudi z aktivnostmi v zvezi z jezikovnim izobraževanjem. Skupaj je v preteklem letu obiskovalo tečaje tujih jezikov naslednje število delavcev:

nemški jezik	43 delavcev
angleški jezik	36 delavcev
francoski jezik	1 delavec
italijanski jezik	4 delavci

SKUPAJ: 84 delavcev

Rezultate razpisa raziskovalnih nalog za nagrade AERA smo že predstavili, omeniti moramo, da so tudi v letošnjem letu precejšnji odzivi na podlagi razpisa.

PROFESIONALNI RAZVOJ KADROV

V letu 1989 smo v naši DO pristopili k sistematičnemu razvoju kadrov. Kot prve aktivnosti so bile izvedene analize kadrovske informacijskega sistema in analiza vprašalnikov strokovnih kadrov ter izdelana metodologija za profesionalno spremljanje in usmerjanje razvoja kadrov.

ABSENTIZEM

V letu 1989 je bila odsotnost z dela zaradi bolezni 5,3 %, z upoštevanjem odsotnosti zaradi porodniških dopustov pa je bila odsotnost 7 %. V primerjavi z letom 1988 se je odsotnost zaradi bolezni v letu 1989 zvišala za 0,6 %. Pri tem se je odsotnost zvišala v vseh tozidih in DSSS razen v Trženju, kjer se je znižala za 0,6 %.

Na osnovi teh podatkov lahko ugotovimo, da je bil v AERU povprečno v staležu vsak delavec 6 dni skupaj z nego in porodnim dopustom in 4,3 dni brez nege in porodnega dopusta.

Pregled vzrokov odsotnosti zaradi bolezni:

	1988	1989
bolezni	63,3 %	61 %
nege	7,8 %	7 %
noseč., porod. d.	25,0 %	28 %
nesreče pri delu	3,9 %	4 %

SOCIALNO ZDRAVSTVENA DEJAVNOST

V okviru preventivnega zdravstvenega programa smo v letu 1989 realizirali naslednje aktivnosti:

	delavcev
- zdravljenje v zdravilišču	50
- aktivni oddih na Lošinj	30
- specialni pregledi z vodeno rerekacijo v medic. centru na Rogli	26
	106

Vse aktivnosti iz programa so se izvajale v sodelovanju z delavci obratne ambulante. V letu 1989 je bilo na predlog zdravnice obratne ambulante uvedenih 21 postopkov ugotavljanja preostale delazmožnosti. 17 delavcem je bil priznan status invalidnosti oz. spremenjene delazmožnosti, od tega največ v Grafiki (6).

Število delovnih invalidov 31. 12. 1989 je bilo 86 delavcev, kar je 4,2 %.

V letu 1989 je bilo dodeljenih 27 enkratnih denarnih pomoči, 17 delavcem pa smo dodelili pomoč za letovanje otrok oz. šolo v naravi.

NAGRAJEVANJE

Na področju organizacije in vrednotenja del in nalog v letu 1989 skoraj ni bilo sprememb. Predlogi so bili podani predvsem zaradi uvedbe hranil-

ne službe in uvedbe deviznega oddelka v Trženju.

Masa sredstev za OD se je v letu 1989 povečala za 1601 % glede na leto 1988, pri čemer je bilo naraščanje mase sredstev za OD hitrejše kot nominalno naraščanje vrednosti obsega proizvodnje.

Na področju ugotavljanja delovne uspešnosti je doživela storilnost naj-

več sprememb. S 1. 9. 1989 smo sistem ugotavljanja storilnosti poenotili in korigirali časovne normative. Za ugotavljanje DU trgovskih zastopnikov prodaje grafičnih proizvodov in v obratu strojegradnje pa smo uvedli specifične sisteme.

Kadrovska socialna služba
Marijana KRIČEJ

Marjan Mirnik

Rado Faktor

Nova predsednika sindikata v Aeru in Aero Grafiki

V aprilu so potekale volitve za nova predsednika sindikata v Aeru in Aero Grafiki. Istočasno pa po izvolili tudi nova izvršna odbora. Podrobneje bomo o prenovljenem sindikatu pisali

v naslednji številki Našega Aera in tudi predstavil oba predsednika, Marjana Mirnika in Rada Faktorja. Obema novoizvoljenima predsednikoma sindikata v podjetjih čestitamo in jima želimo veliko uspeha pri njunem delu. Predsednika bosta uspešna toliko, kolikor jima bomo mi, člani sindikata, pomagali in stali ob strani.

Uredništvo

Alkoholik – moj sodelavec, zakonec, jaz

Verjetno marsikomu zveni poceni fraza, če rečemo, da je največ, kar imamo, naše zdravje. Pa vendar vsakega človeka življenje postavi pred edinstveno vlogo, da nekaj naredi iz samega sebe. Nепrestana osebnostna rast, prizadevanja za ustvarjalnost in smiselnost življenja, bi morali biti poglobilni cilji v življenju slehernega človeka. Zdravje je pogoj, da bi človek lahko dosegel optimalni razvoj. Vsega tega pa se večina ljudi zave šele takrat, ko zbolijo. Številne civilizacijske

bolezni (nevroze, odvisnost od alkohola, nikotina itd.) so posledica našega brezskrbnega zapravljanja zdravja.

Vsakršno omamljanje postopoma in zanesljivo človeka odtuji in zdlgočasni. Med nami je najbolj razširjeno omamljanje z alkoholom, ki je naša »kulturna« posebnost.

Osnovna značilnost alkoholizma je odvisna od alkohola. Ker je pitje, omamljanje z alkoholom, naša kulturna posebnost, del naše folklore, ponavadi ljudje mislijo, da o alkoholizmu vedo vse in da ne morejo izvedeti nič novega.

Praksa pa ne potrjuje te trditve, saj ugotavljamo, da ravno nepoznavanje alkoholne bolezni, alkoholika zelo pozno pripelje na zdravljenje.

Osnovne značilnosti alkoholne bolezni

Alkoholizem je dolgotrajna bolezen, ki se razvija pet, deset, dvajset in tudi več let. Začetni zmerni pivec (vsak alkoholik je bil najprej zmerni pivec) preide več stopenj, preden zaradi alkoholizma propade.

1. **V predalkoholnem obdobju**, ki traja od šest mesecev do deset let, si bodoči alkoholik skuša lajšati vsakodnevne stiske z alkoholom, ki mu omogoča sprostitve in tudi prijetno ommamo. Postopoma začne piti vse večje količine alkohola, da bi dosegel enak učinek kakor poprej z manjšimi količinami.

2. **V zgodnjem alkoholnem obdobju**, ki traja od šest mesecev do pet let, alkoholik že pije naskrivaj. Pije pogosto ali celo stalno in skrbi, da mu ne bi zmanjkalo pijače. Zaradi lastnega pivskega obnašanja ga mučijo občutki krivde, kajti zaveda se, da je njegovo popivanje problematično. Ponavljajo se mu alkoholne amnezije. To pomeni, da se zjutraj, ko je trezen, ne spominja, kaj je pred tem v vinjenem stanju počel.

3. **V kritičnem obdobju alkoholizma** alkoholik izgubi nadzor nad pitjem in nad količino zaužitega alkohola. To pomeni: kadar tak alkoholik popije samo en kozarec pijače, bo s pitjem nadaljeval, dokler ne bo pijan. Pogosto se obnaša zelo agresivno, ko prepričuje sam sebe, da so vseh njegovih težav krivi drugi. V tem obdobju je alkoholik v veliki nevarnosti, da bo izgubil vse, kar mu je blizu (družino, prijatelje, delo).

4. **V končni fazi**, ki jo imenujemo kronično obdobje, je zasvojenost alkoholnega bolnika že dosegla takšno stopnjo, da pride do več dni trajajočega popivanja. V tem obdobju propada moralno in etično. Alkoholikova sposobnost mišljenja in presoje je okrnjena. Pojavijo se hude zdravstvene okvare (ciroza jeter, okvara možgan).

Bistvo alkoholizma ni v pitju, temveč v spremenjenem vedenju: površnost, zanemarjanje obveznosti, nazadovanje itd.

Vzrok za spremenjeno vedenje je odvisnost od alkohola, ki se razvija skozi dve fazi.

1. Psihična odvisnost

– potreba po pijači pri jedi, praznovanjih

– potreba po pitju v obremenjenih situacijah (sreča, nesreča, uspeh, neuspeh, javni nastop)

– pri izraziti psihični aktivnosti pa človek pije, ko to še zdaleč ni primereno (med delom, vožnjo).

2. Telesna odvisnost

– alkoholik mora stalno piti, če pa iz kakršnihkoli razlogov preneha s pitjem, se pojavi **abstinenčni sindrom**

(tresenje, potenje, pospešeno delovanje srca).

V tej fazi odvisnosti alkoholik ne more živeti brez alkohola, medtem ko pri psihični odvisnosti lahko abstiniira (nekaj dni, mesecev). Prej ali slej pride pri treznem alkoholiku do takšne napatosti, ko spet seže po kozarcu in se zapije. Ravno zaradi bistva psihične odvisnosti se alkoholik ne more brez zdravljenja in prevzgoje (preusmeritev življenjskega stila) za vedno rešiti alkoholizma.

ODVISNOST OD ALKOHOLA JE TRAJNA, z abstinenco in zdravljenjem se spravi v latentno stanje, iz katerega se prebudi s prvim kozarcem. Zato bivši alkoholik ne sme nikoli poskusiti niti požirka alkohola.

Pogosto se sprašujemo in si zastavljamo vprašanje:

Kdo je alkoholik?

Alkoholizem je vsako pitje alkoholnih pijač, ki povzroča probleme v skupini, kjer alkoholik dela in živi. Večkratna vinjenost je zanesljiv znak alkoholizma. Če je vodja delavca že večkrat opozoril, da je vinjen, pa se še ponovi, da je delavec na delu vinjen, je to zanesljiv znak, da je delavec alkoholik.

Kako se delavec – alkoholik obnaša v delovnem okolju?

Vidnejše motnje zaradi prekomernega pitja v delovni skupini se ne pojavijo takoj, »temveč šele po daljšem obdobju alkoholizma, ko je delavec že osebno propadel in se ugoden čas

za zdravljenje nagiba že proti dvanajsti uri. To pa ne pomeni, da se alkoholizem v delovni skupini ni kazal že veliko prej. Tisoč drobnih znakov je bilo v vedenju alkoholika in tisoč drobnih prekrškov je storil, le sodelavci in predpostavljeni v večini primerov na to niso bili pozorni, če si že namenoma ne zakrivajo oči, ker ne znajo, ne morejo, ali si ne upajo ukrepati kot bi bilo prav.

Kako hitro bodo sodelavci opazili, da imajo v svojem okolju delavca, odvisnega od alkohola, je odvisno predvsem od reda, discipline ter poznavanja (alkoholne) bolezni.

Edino, kar alkoholika pripelje do zdravljenja, je sila, ki ga nenadoma potisne v stisko, ki je zanj brez izhoda. V delovni organizaciji je to samo disciplinski postopek z izključitvijo.

Alkoholizma človek ne dobi neodvisno od drugih ljudi, tako kot se, na primer prehladi neodvisno od drugih. V njegovo nastajanje so leta in leta neločljivo vključeni poleg alkoholika tudi njegovi domači, sodelavci na delovnem mestu, pivska družčina in še drugi. Zato se tudi nihče sam ne more iztrgati iz obroča, ampak le, če mu pri tem pomagajo, če se tudi pri tem sami spreminjajo vsi tisti, ki so ožje povezani z alkoholikom in bodo ostali še naprej v njegovi bližini. Zavedati se moramo, da je uspešno zdravljenje najboljše akcija proti alkoholizmu.

Romana Ilovár

Brezbrižnost do okolja bodo občutili naši vnuki

Bojan Šalamon je že vrsto let naš sodelavec. Poleg svojega dela v Računalniškem centru še vedno najde čas za premnoge aktivnosti. Bojan je član Društva za varstvo okolja, Zelenih iz Celja, član Ribiške družine Celje in tudi eden od ustanoviteljev Morskega ribiškega društva Aero. Najin razgovor se je vedno sukal okoli varovanja okolja. Bojan Šalamon pravi: »Že od nekdaj delam z mladimi in za mlade, veliko sem v naravi in ravno zato me tako moti ekološka nevarnost podjetij in posameznikov. Na vsakem koraku naletim na civilizacijska obeležja, tako v gozdu kot ob rekah.«

Že pred ustanovitvijo Zelenih v Sloveniji je spremljal podobna gibanja v Evropi in svetu, ki delajo za dobrobit ljudi, ne pa za profit. Naše okolje je iz

dneva v dan bolj onesnaženo, podjetja so do problematike okolja brezbrizne, čeprav že z dobro voljo vseh nas lako veliko naredimo, pravi Bojan Šalamon: »Ob zelo nizkem vodostju smo lahko videli, kako je Savinja onesnažena, saj se voda na jezeru pri parku peni zaradi velike količine detergentov. Savinja je onesnažena že od Mozirja naprej. Na žalost to opazim, ker sem veliko ob reki. Sami sebi pljuvamo v skledo, saj tudi naša zemlja ni več primerna za pridelavo hrane«, ocenjuje Bojan Šalamon, »Kdo si jemlje pravico, da onesnažuje zemljo za več generacij zanamcev.«

Bojan je tudi kandidat Zelenih in Demosa in če bo izvoljen, pravi, da si bo prizadeval za varovanje okolja. Stranka Zelenih mora biti nadstranka in ne politična organizacija. »Vse stranke in programi so sedaj polni besed o varovanju okolja. Nikjer pa ni besed o krivcih za proizvodnjo TiO₂ v Cinkarni in proizvodnjo frit v Emu. Ob mraku lahko opazimo, da se začne dvigati dim iz Cinkarne. Tudi delavci

v Cinkarni pravijo, da je proizvodnja TiO_2 največja ravno ponoči. Sanacija TiO_2 je nujno potrebna, saj je to edina proizvodnja TiO_2 v urbanem okolju in tudi med edinimi na svetu z zastarelo proizvodnjo, saj je na eno tona proizvoda kar 14 ton odpadkov. V svetu poznajo proizvodnjo, kjer je na eno tona proizvoda ena tona odpadkov. Samo pomislite, koliko odpadkov gre v deponije.«

Bojan pravi, da je tudi naša zemlja onesnažena in to za veliko generacij vnaprej. Sedaj bodo gradili avtocesto in Zeleni se zavzemajo za to, da bi z vso zemljo, ki bi bila odveč pri gradnji avtoceste, prekrili onesnaženo zemljo celjske regije. Zavzema se za to, da bi z onesnaževanjem v Celju čimprej prenehali in sanirali onesnaževalce: »Ne vem, zakaj v Celju tako zelo zavlačujemo z instaliranjem čistilne naprave? Mislim tudi, da bi se premnoge težave na področju ekologije dalo re-

Bojan Šalamon

šiti z vztrajno akcijo in stalnim nadzorom.«

V najinem razgovoru seveda nisva mogla mimo radiacije v blokkih

Drapšinovi v Celju, kjer je Bojan z družino tudi stanoval. V bloku je stanoval 27 let. Zelo so bili aktivni, ko se je afera začela, ustanovili so odbor stanovalcev in si na vse načine prizadevali za ureditev razmer. Meritve v stanovanjih je opravil tudi Institut Jožef Štefan, vendar rezultatov še ni. »Nekateri laiki trdijo, da je radiacija povečana zaradi tega, ker so zračniki v bloku zamašeni. Zrak v Celju pa je že tako onesnažen,« ugotavlja Bojan Šalamon. Sedaj bodo poskušali pridobiti strokovnjake WHO za meritve in da bodo rezultate tudi interpretirali. Za zaključek pa je dejal. »Celje se mi je toliko zamerilo, da nikoli več ne pridem živeti v mesto. Sedaj z družino živim že nekaj mesecev v Grižah, kjer okolje ni tako onesnaženo. Žalostno je, da našim strokovnjakom ne moremo več zaupati!«

Jasna Rode

Delati za ljudi ni težko, zato pa je odhod v pokoj toliko težji

Odhod v pokoj je pri vsakem človeku povezan z mnogimi spremembami. Slovo od podjetja, v katerem so mnogi preživeli večino svojega življenja, lepe in slabe trenutke, je vedno težko. Pred novim upokojenjem pa je novo življenjsko obdobje, ki ga bo potrebno napolniti. Predvsem s tistimi stvarmi, ki so mu pri srcu. V aprilu se je od nas poslovila naša sodelavka Erna Gologranc, vodja splošnih poslov v Delovni skupnosti. Težko se je poslovila od svojega dela in od sodelavcev, čeprav naša sodelavka Erna že povsem natančno ve, kaj bo počejala v pokoju.

Slovo od svojega podjetja je vedno težko. Erna pravi, da se je na Aero zelo človeško navezala, saj je pri svojem delu srečevala mnogo ljudi in delala zanje. Pred prihodom v Aero je devetnajst let delala na Centru za rehabilitacijo invalidov in njeno delo je bilo namenjeno ljudem. »Celo moje življenje in delovno obdobje sem zelo rada delala z ljudmi. Če mi je bilo hudo, sem si rekla: Bodi zadovoljna, da je tako, le da ne bi prizadela drugih ljudi. Knjigovodska in druga pisarniška dela so bila zame vse preveč suhoparna in stična,« pravi Erna Gologranc.

V Aero je Erna Gologranc prišla leta 1974 in od takrat je bila, s kratko vmesno prekinitvijo, več čas v Aero. Prišla je, kot pravi, v času vzpona samoupravljanja. Leta 1974 so se tudi v Aero ustanavljali tozdi in bila je prvi referent za splošne posle. Delati je začela v tozdu Kemija Celje in na ta čas ima zelo lepe spomine. Prav dobro so se razumeli, pravi Erna.

Leta 1979 je ponovno prišla v Aero in takrat na mesto tajnika organov upravljanja v Center za samoupravno informiranje: »Dela, ki sem jih oprav-

ljala na področju samoupravljanja, so bila nakakšen vezni člen med vodilnimi delavci in samoupravo. Vedno sem bila na udaru tako poslovodne strukture kot delavcev. Na tem delu se je lomilo kopje enih in drugih«. Samoupravljanje in delo na samoupravnem področju je spremljevalo delo Erne Gologranc. O samoupravljanju pravi, da je dobro zamišljeno, le da smo ga ljudje pokvarili: »... ker še nismo bili zreli za takšen način dela. To, kar se sedaj dogaja v družbi, je prav gotovo boljše, saj bo družba z

Erna Gologranc odhaja v pokoj

večjo demokracijo lažje zadihala. Samoupravljanja ne bi smeli mešati s politiko in ga tudi ne povezujem s članstvom v ZK. Mnogi v podjetjih so svojo odgovornost in napake skrivali za samoupravo, saj so včasih samoupravni organi potrjevali tisto, kar so povsem poslovne, ali pa strokovne odločitve.«

V času, ki ga je Erna Golobanc preživela v Aero, so se naši medsebojni odnosi spreminjali. Včasih so bili boljši, kot so danes, pravi Erna. »Prišla sem v Aero v času vzpona samoupravljanja, sedaj v njegovem zatonu pa odhajam. Delala sem v dokaj normalnih pogojih in odnosih. Bojim se, da se bodo odnosi zaradi težkih razmer skalili. V dobrih medsebojnih odnosih je prostor za prijetno sodelovanje, prijateljski klepet in goreč prepričev.«

je življenje in delo, ali pa celo več kot delo. Če ocenjujem sebe, potem lahko rečem, da sem si vedno zapomnila le dobro. Vedno pa sem pričakovala odkrito besedo med ljudmi in mislim, da je iskren prepir boljši kot molčanje. Saj molk in prikrivanje ne dajeta osnov za pristen odnos med ljudmi. Morda je takšno prepričanje del vzgoje moje generacije, saj so nam bili šefi ljudje še iz gnilega kapitalizma.

Res je, da so danes časi težki in da je naš boj in skrb za obstanek skalil odnose med ljudmi. Žalostno je, da mi mnogi ob odhodu v pokoj govorijo, da sem lahko srečna, ker sem toliko stara, da se lahko upokojim. Čeprav je bila vedno mladost tista, ki smo ji zazivali...«, je rekla na zaključku razgovora in nadaljevala: »Vsako tako slovo je za vsakogar izmed nas težko,

saj zaključuješ dolgo obdobje aktivnosti in dela. Življenje si bom organizirala na novo in morala bom najti nadomestilo za delo v službi. Mnenja sem, da je to nam, ženskam, nekoliko lažje kot moškim. Razmere v Aero so mi na svoj način olajšale odhod v pokoj, saj se čedalje pogosteje pogovarjamo o presežkih. Negotovost je zelo težko prenašati, zato imam raje resnico, pa naj bo še tako bridka.«

Sodelavcem je zaželela, da čim ugodneje preživimo čas velikih sprememb in da bo reorganizacija Aero čim manj prizadela. Zase pa si želi le-to, da bi jo sodelavci ohranili v dobrem spominu in da bi pozabili tisto, kar je bilo slabega.

Zaželimo ji še mi veliko lepega v času, ki je pred njo in veliko zdravja.

Jasna Rode

Zaščita pred sevanjem računalniških zaslonov

Za pričujoči prispevek me je spodbudilo več razlogov. Kot prvega naj navedem, da v podjetju Aero (vključno s podjetjem Grafika, v tem trenutku deluje 160 delovnih postaj – terminalov in 65 osebnih računalnikov. To pomeni 225 zaslonov in prav toliko ljudi, ki so v večji ali manjši meri vsak dan izpostavljeni njihovim škodljivim vplivom.

Drugi razlog so moje lastne izkušnje z delom na terminalih, še bolj pa izkušnje z uporabniki. Že v sredini osemdesetih let smo delavci računalniškega centra sprožili vprašanje obremenjenosti vida pri delu z zasloni, nekaj let kasneje pa sem bil kot »skrbnik« za področje »priprava in spremljanje proizvodnje« v Grafiki, priča raznim opažanjem uporabnikov, katerih delo je bilo vezano na terminal. V začetku jih je večina tožila zaradi težav z očmi, kasneje pa se je stanje umirilo, saj so bile nabavljene mrežice za zaslone, ki so preprečile bleščanje zaslona.

Tretji razlog pa je članek v marčevski številki revije »Življenje in tehnika« tega leta. Kljub temu, da ga je naj-

brž kdo od bralcev Našega Aera že prebral, navajam njegov povzetek v razmislek tako uporabnikom kot vodilnim delavcem podjetja Aero:

Prodaja različnih zaslonov ščitnikov doživlja svoj komercialni razcvet. Tudi najnovejše raziskave potrjujejo, da je nakup ščitnika več kot le dobra naložba.

Prodor uporabe računalnikov v praktično vse pore našega življenja pomeni, da je na milijone ljudi vsak dan izpostavljenih bolj ali manj škodljivim vplivom njihovega delovanja. Torej je razumljivo, da s širjenjem uporabe računalnikov narašča tudi skrb uporabnikov računalnikov za svoje zdravje in dobro počutje.

Večina škodljivih vplivov računalniških zaslonov je povezana z njihovimi električnimi lastnostmi, še posebej z elektromagnetnim sevanjem. Zaslone oddajajo dve vrsti elektromagnetnega sevanja – ionizirajoče in neionizirajoče sevanje. Ionizirajoče elektromagnetno sevanje (X-žarki) zaslonov so proizvajalci dolžni omejiti na zanemarljivo raven, k čemur jih nekje od zgodnjih sedemdesetih let zavezuje tudi zakonodaja v vseh državah, kjer proizvajajo zaslone. V neionizirajočem elektromagnetnem sevanju pa se uporabniki računalniških zaslonov pravzaprav kar kopamo. Ste že kdaj razmišljali o škodljivosti tega sevanja?

Raziskave v svetu še niso neizpodbitno dokazale, da neionizirajoče sevanje resno ogroža zdravje. Nekaj dejstev pa je vendarle že znanih z zadostno mero gotovosti in tudi eksperimentalno potrjenih. Z njimi bi moral biti seznanjen vsak uporabnik raču-

nalnikov, še zlasti pa mladi nadobudneži in ženske.

Neionizirajoče sevanje je biološko aktivno in sposobno v ugodnih okoliščinah povzročiti znatne poškodbe telesnih organov in njihovih funkcij. Nedavne raziskave v medicinskih ustanovah v ZDA so ugotovile visoko stopnjo verjetnosti vpliva zaslonskega sevanja na število spontanah splavov pri ženskah. Tako npr. New York Times povzema rezultate ene takih raziskav, ki ugotavlja, da so ženske, ki so delale pred računalniškimi zasloni več kot 20 ur na teden v prvih treh mesecih nosečnosti, spontano splavile skoraj dvakrat pogosteje od žensk, ki opravljajo druga – neračunalniška – pisarniška dela.

Večje število raziskav iz osemdesetih let potrjuje, da neionizirajoče elektromagnetno sevanje nizke stopnje lahko med drugim povzroči poškodbe kromosomov ter spremeni hitrost in kvaliteto rasti kosti, povzroča malformacije zarodkov, poškodbe osnovnega genetskega stroja celic in podobno. Računalniški in ostali delavci, izpostavljeni močnemu elektromagnetnemu sevanju ekstremno nizke frekvence, bistveno pogosteje obolevajo za rakom na možganih in drugimi vrstami raka ter za levkemijo.

Vznemirja tudi rezultat ene zadnjih raziskav na University of California, ki ugotavlja, da celo samo nekaj dni izpostavljenosti mikrovalovnemu sevanju v količinah daleč pod mejo, ki je po trenutnih uradnih standardih v ZDA še dovoljena, povzroča resne poškodbe očesnega fokusirnega mehanizma. Čeprav so količine mikrovalovnega sevanja zaslonov res zelo majhne, so ugotovili takšne poškodbe pri mlajših operaterjih s štirimi ali več leti dela pred zaslonom po šest ur na dan.

Zaslone generirajo tudi polje statične elektrike. Čeprav škodljivi vplivi statične elektrike niso dokazani, le-ta povzroča, da oči uporabnika pred zaslonom in njegova izpostavljenost koža postanejo dejanski magneti za delčke prahu, ki jih je na pretek v vsakem prostoru. To pa je vzrok za trdovratne oblike dermatitisa in za vnetja oči.

Ena izmed ameriških firm, ki doživlja še poseben vzpon v tržnem deležu prodaje zaslonskih ščitnikov, je firma NoRad Corporation iz Santa Monice v Kaliforniji (ZDA) s svojim ščitnikom dB60. Firma izdeluje ščitnike za prek 500 vrst zaslonov za večino znanih proizvajalcev zaslonov. Cena enega ščitnika je 120 ameriških dolarjev, kar je dokaj sprejemljivo. Ščitnik dB60 praktično eliminira širok spekter sevanja od 20kHz do 200 MHz, ki prihaja skozi prednjo stran zaslona. Hkrati konstantno odpravlja polje statične elektrike, preprečuje bleščanje in ref-

leksije zaslona ter povečuje kontrastnost zaslona. Lastnosti zaslonskega ščitnika dB60 so potrdile tudi raziskave v neodvisnih laboratorijih. Zdi se, da je ščitnik dB60 tisto, kar naj bi omogočal učinkovit zaslonski ščitnik.

Iz napisanega je očitno, da je nakup ustreznega zaslonskega ščitnika dobra naložba. Svetujejo seveda le nakup atestiranih ščitnikov, ki jih je mogoče dobiti v večini prodajalnih računalniške opreme. Tistim, ki dvomijo o nevarnosti zaslonskega sevanja, pa namenjamo ob koncu naslednji sta-

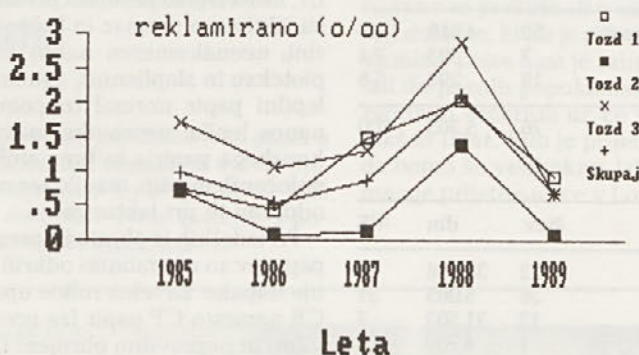
vek iz ameriške revije Fortuna: »Zaslonsko sevanje je mogoče absolutno neškodljivo, lahko pa se izkaže za nekaj zelo nevarnega, ob čemer se bo zdela nevarnost azbesta neznanja!« Sicer pa trenutno teče kar nekaj ameriških vladnih raziskav o nevarnostih zaslonskega sevanja. Rezultati bodo znani šele čez nekaj let. Do takrat pa lahko uporabniki računalnikov še upamo, da je kopanje v zaslonskem sevanju res neškodljivo...

A. Rihter

Reklamacije kupcev v letu 1989

Tako kot si proizvajalci želimo zagotoviti kakovostne surovine za svoj proizvodni proces, tako moramo tudi našim kupcem oz. uporabnikom zagotoviti kakovostne izdelke. V tržnem gospodarstvu velja načelo, da je »kupec kralj«, od katerega vsi živimo. Ob tem, ko si prizadevamo in se priprav-

ljamo na Evropo 92, naj povem še to, da je Svet evropske skupnosti v juliju 1985 izglasoval smernice za odgovornost kakovosti izdelka, ki so že sprejete in uveljavljene v nekaterih evropskih državah. Tako npr. nemška zakonodaja opredeljuje težave zaradi pomanjkljivosti pri izdelkih kot kaznivo dejanje. Tisti, ki povzroči take težave, mora »oškodovanemu povrniti toliko, kot bi le-ta dobil, če škoda ne bi nastala«.

Pregled reklamacij izdelkov po posameznih temeljnih organizacijah v letih 1988 in 1989.

TOZD	1988			1989			indeks števila	indeks vrednosti	indeks %
	število upravičenih reklamacij	vrednost reklamacij v din	vrednost na prodano v %	število upravičenih reklamacij	vrednost reklamacij v din	vrednost na prodano v %			
	1	2	3	4	5	6	4:1	5:2	6:3
Kemija Celje	219	29.292	2,06	174	128.163	0,93	79	4375	45
Kemija Šempeter	72	11.215	1,49	76	5.305	0,08	106	473	5
Grafika	90	27.938	3,03	72	70.043	0,68	80	2507	22
Aero	381	68.445	2,21	322	203.511	0,67	85	297	30

Primerjava z letom 1989 kaže, da se je skupno število upravičenih reklamacij zmanjšalo (ind. 85), predvsem pa se je zmanjšala skupna vrednost glede na prodano (ind. 30). Pri tem je potrebno poudariti, da so bile te vrednosti v letu 1988 visoke glede na podatke iz preteklega obdobja (glej grafikon).

Celotna vrednost reklamacij znaša 203.511 dinarjev (Kemija Celje 63 odstotkov, Grafika 34 odstotkov, Kemija Šempeter 3 odstotke).

Sama vrednost s preteklim obdobjem ni primerljiva zaradi »galopirajoče« inflacije v letu 1989 (visoki indeksi).

Število, vrednost in delež reklamacij po posameznih obratih v letu 1989

Kemija Celje

	štev.	din	%
AC papir	17	108.671	85
Jasnit	22	7.774	6
Impreg. pap.	20	6.912	5,3
Pisal. trakovi	98	3.730	2,9
Barve	17	1.076	0,8
Loka	-	-	-
	174	128.163	100

Kemija Šempeter

	štev.	din	%
Samolep. trakovi	50	4.618	87
Matrice	7	393	7,4
Strojegradnja	19	294	5,6
	76	5.305	100

Grafika

	štev.	din	%
NO	22	38.756	55
T2	36	5.085	31
T1	13	21.502	7
Vred. tisk.	1	4.700	7
	72	70.043	100

Reklamacije v Kemiji Celje

Posebej izpostavljam reklamacije AC papirja, ki izstopajo po vrednosti (85 %) in pisalne trakove, ki istopajo po številčnosti (98).

Vrednost reklamacij AC papirja glede na prodano se je v primerjavi z letom 1988 (3,45 promile) zmanjšala za 1,7 promile, predvsem na račun Grafike.

Največ reklamacij po številu je iz izvoza.

Zahtevna tuja tržišča zavračajo vse, kar ne ustreza in ne izpolnjuje njihovih zahtev, potreb in pričakovanj. Motijo jih predvsem naslednje napake: teleskopiranje rol, prašenje CF papirja, počrnitev papirja, zalikane gubice v CF papirju, na določenih mestih

nepremazan CF papir, bila je tudi ena reklamacija v zvezi z lepljenjem setov. Reklamacije z domačega tržišča se nanašajo pretežno na lepljenje setov. Grafiko pa moti predvsem teleskopiranje in pretegnjenost papirja.

Teleskopiranje je napaka, ki smo jo razreševali v letu 1988, vendar se občasno še pojavi. Grafika je za odpravljanje posledic te napake izvedla tehnološko izboljšavo na strojih za NO in spremenila tudi tehnologijo lepljenja setov. Ostalo domače tržišče lepi sete še klasično (ročno), kar pa ne zagotavlja popolne zanesljivosti in zato tudi nastopijo reklamacije.

Vrednost reklamacij glede na prodano se je pri pisalnih trakovih znižala od 0,79 (v letu 1988) na 0,2 promile. Številčno pa se velik del reklamacij pri pisalnih trakovih nanaša na nekaj konstrukcijskih napak pri kasetnih sestavnih delih iz preteklosti in na odstopanja od zahtev. Lahko rečemo, da so konstrukcijske naprave odpravljene, za odpravo odstopanj pri nekaterih sestavnih delih pa so potrebna popravila orodij pri naših kooperantih, ki jih bo potrebno izvesti. Sicer pa nastopajo še napake pri izdelavi in manjki.

Pri izdelkih iz obrata Jasnit so se na tržišču odkrile naslednje napake: ob jedru zguban lakiran transparent (LT) zaradi prevlažnih jeder in počrnitev LT, lisast izgled premaza pri termoteksu, aktiviran premaz in krčenje po širini; neenakomeren nanos lepila pri ploteksu in zlepljenost, zguban samolepilni papir normal in pomanjkljiv nanos lepila, nepravilno navitje silikonskega papirja in brez silikona na določenih mestih, manjki ter napake v odpremi in pri fakturiranju.

Pri izdelkih iz obrata Impregiranih papirjev so uporabniki odkrili naslednje napake: za telex rolce uporabljen CB namesto CF papir (za izvoz), pravilno in nepravilno obrnjeni CFB listi v zavitku, premalo listov v zavitku in počrnitev, neustrezna širina impregnacije pri enkratnem karbonu, manjki in napake v odpremi.

Pri izdelkih iz obrata Barv smo imeli stroške predvsem zaradi: neustrezne kontrastnosti melix tonerja, poškodovanega selenskega valja, neustrezne embalaže za pribor za fotokopiranje. Pojavljajo se pa tudi manjki in napake v odpremi.

Obrat Loka nima nobene reklamacije!

Reklamacije v Kemiji Šempeter

Pri samolepilnih trakovih se kaže občuten padec reklamacij na leto 1988 (ind. 5).

Stranke so bile nezadovoljne zaradi naslednjih napak – trganje polipropilenskega traku, teleskopiranje celofanskega polipropilenskega »easy

tear« traku, slaba lepljivost roloveza U in poliesterskega traku »lamex«. Številčno se največ reklamacij nanaša na manjke. V obratu Matric sta vrednostno največji reklamaciji – preobčutljiv premaz termoregistrirnega papirja in slaba kopija elkolith papirja. V Strojegradnji je prihajalo do reklamacij kupcev zaradi slabe zlepljenosti ohišja pri stojalu M-1.

Reklamacije v Grafiki

Pri neskončnih obrazcih je manj reklamacij v primerjavi z letom 1988 (ind. 18). Vzroki največjih reklamacij so naslednji: nepravilno obrnjen CB list pri »Vrečki OD«, AC papir na določenih mestih brez CF in CB premaza, slaba vezava obrazcev, odlaganje lepila v tiskalniku pri »data mailer« obrazcih s silikonskim trakom, težave s perforacijo, pisave CB in CF na spodnji meji, neustrezen ton barve pri tiskanju.

Samolepilne etikete imajo številčno največ reklamacij, sicer pa je tudi vrednost reklamacij nižja (ind. 26). Uporabniki naših etiket so bili nezadovoljni predvsem zaradi napak v besedilu, neustreznega tona barve, nepravilne namestitve in oblike, skladnosti, neprimernih etiket za namizne tiskalnice.

Vrednosti največjih reklamacij v Tiskarni I. se nanašajo na odstopanje v barvni niansi, za zamenjavo barve pri čekovnih karticah in na neustrezno izbran material za »pasice«. Vzroki ostalih reklamacij so še: manjkajoča beseda v tekstu, neustrezno zgibanje pol, manjkajoči četrti list položnice, neustrezen format tiskovine, slab odrez.

V letu 1989 je bila ena reklamacija v zvezi z ekspres srečkami, vzrok pa je bil takoj odpravljen.

Cilka Jedlovčnik

Slovo je težko po 34 letih dela v enem podjetju

Naše sodelavke Jožice Demirovič ni potrebno posebej predstavljati, saj je v Aeru 34 let. Svojo delovno pot je začela v Celjski tiskarni, nato v Cetisu in kasneje v Aeru, zaključila pa jo bo v Aero Grafiki.

Prvo delovno mesto Jožice Demirovič je bilo v knjigovoznici. Na delo jo je sprejel tovariš Presinger, njen šef pa je bil tovariš Mulej. Njeno naslednje delo je bilo delovno mesto poenterke za ves obrat Grafike. Leta 1975 pa je prišla v kalkulacije, k tovarišici Mrakovi, kjer dela še danes in pravi, da se bo s tega delovnega mesta tudi poslovila.

Na vprašanje, zakaj je bila vso svojo delovno dobo v enem podjetju, je Jožica odgovorila: »Vedno sem se počutila dobro, delo je bilo zanimivo in tudi osebni dohodek ni bil slab.«

Jožica Demirovič

V teh letih, ki jih je Jožica Demirovič preživela v Aeru, je bilo veliko sprememb. Tudi pri njenem delu, saj je začela v knjigovoznici, nato je bila poenterka in nazadnje kalkulant. Tudi na delovnem mestu kalkulanta je prišlo do mnogih sprememb, predvsem v zadnjem času. Že tretje leto dela z računalnikom, ki se ga je na začetku kar nekoliko bala: »Mislila sem, da se ne bom znašla, a je delo le steklo.«

V teh letih se ni spreminjalo samo delo, temveč tudi odnosi med ljudmi. »V Celjski tiskarni smo imeli lepe odnose, saj smo bili vsi kot velika družina. Z večanjem števila zaposlenih smo se odtuževali, nimamo več toliko časa drug za drugega in temu je kriv življenjski tempo. Ljudje se spreminjajo in verjetno sem se spremenila tudi jaz,« pravi Jožica Demirovič. Včasih je bila pri vseh boljša delovna discip-

lina. Mislim, da je samo dober delavec lahko dober samoupravljaec.

Jožica Demirovič je tudi srce in duša ugodnejših sindikalnih nakupov v Grafiki. Zaupali so ji delo v sindikalni komisiji za standard. Organizirala je ugodne nakupe, seveda s pomočjo sodelavcev in razumevanjem šefa. Res je, da je vsem ljudem težko ustreči ampak šlo je. Še zadnji ugodni nakup v NAMI je izpeljala do konca. Po 26. juniju se bo Jožica poslovila iz svojega delovnega okolja.

»Kar stisne me, ko začnem premišljevat, da bom po 34 letih odšla iz podjetja. V svoje delovno okolje se bom občasno rada vračala, če bom le povabljen. Vedno smo se dobro razumeli in upam, da so bili z menoj zadovoljni,« je zaključila Jožica Demirovič.

Sodelavcem, ki ostajajo pa je zaželela: »Upam, da bo dovolj dela in da bo nova pot, ki jo je ubrala Grafika, uspešna, čeprav bo težka«. Za dobro opravljeno delo se lahko pričakuje dobro plačilo.

Tudi mi želimo Jožici Demirovič veliko zdravja in osebne sreče.

Jasna Rode

Lojze Pongrašič

V galeriji se je kar trlo znanih in bolj znanih Aerovcev in tudi drugih ljubiteljev Lojzetovega dela. Gneča je bila takšna, da smo si le težko ogledovali Lojzetove izdelke in tudi izdelke njegovih, tudi naših, sodelavcev.

Lojze nam je zaupal, da je potem, ko je glavna gneča pojenjala, ostala skupina prijateljev in ljubiteljev umetnosti, ki so se posladkali z vinom in okušali dobrote, ki jih je ponujala Lojzetova miza. Lojze nam je zaupal, da so ostali do poznih popoldanskih ur, ali pa zgodnjih večernih ur, če vam je ljubši takšen izraz. Bilo je prijetno. Upajmo, da bomo še velikokrat lahko doživeli mnoge prijetne urice v Lojzetovi galeriji.

Jasna Rode

Uradna otvoritev galerije

Že v prejšnjih številkah smo pisali o galeriji Lojzeta Pongrašiča v Trzinu. Sestega aprila je Lojze pripravil tudi uradno otvoritev svoje galerije, s pomočjo Aerovih kulturnikov.

Od nas se je poslovila tudi Marija Mavrič

IZŽREBANI REŠEVALCI KRIŽANKE ŠT. 3

1. nagrada – 80 dinarjev: VINKO KRIŽANEC, Trzenje
2. nagrada – 50 dinarjev: JOŽE HORVAT, Strojegradnja
3. nagrada – 35 dinarjev: SILVA HORVAT, Kemija Celje
4. nagrada – 25 dinarjev: LIDIJA ROVERE, DSSS
5. nagrada – 25 dinarjev: BRANKO JAZBINŠEK, Grafika

Nagradno križanko številka 4 pošljite v Uredništvo do 30. maja 1990. Naš naslov je že znan, vendar ga kljub temu ponovno navajamo: AERO DSSS, Kadrovsko splošni sektor, Kocenova 4, Celje, s pripisom NAGRADNA KRIŽANKA. Veliko uspeha pri reševanju križank!

Celje - skladišče
D-Per

452/1990

1119901464,4

COBISS

		POSLEDICA VDRTJA	VRSTA VRBE	DELAVEC V LAKIRNICI	PREDMET OTROŠKE IGRE	IGRALKA EDBERG	MESTO V JUŽNI FRANCIJI	TRDI BONBONI		
		HRV. IGRAL (BORIS) KRAJ PRI SL. BISTRICI	ŠOLSKO BERILO ZORNAN IVO	1000 kg MAK. POLIT. DELAVEC (LJUBČO)		AFRIŠKI PTIC HANEREN. BAZIBARA				
		KRAJ PRI PTUJU								
MATERIJAL ZA TESNENJE			ŠP. SPOLNIK		NEZJANKA V NATEH. SHRAMBA ZA ŽITO					
INKOV. VLADAR			DELEC ELEKTRIKE SLOVNA SAMICA				ALKALIJ. KOVINA		MESTO V MAKE-DONIJI	ŠAHIST NIMCOVIČ
GRŠKA BOGINJA ZEMLJE			MILAN. OPERA POL-DRAGOLJ		SLIKAR. KOČIČICA IVAN LEVČAR					
TEKMEC					UDJE OGANJ-ŽACIJE DELE LOŠČILO		STADION V BUDIMPEŠTI		REKA V ŠVICI (AARE) KRAJ PRI DELIČAH	
DRŽAVA V ZDA			AFRIŠKA DRŽAVA						SLOG	
SARAJEVO			GLEDAL. Z AKROBATI PROD				KAZEN. STREL PRI ŠPORTU		BR. JUNAK DRŽAVNA BLAGAJNA	
				VRSTA FOTO-CIKLA SNOV				KONEC POLOTOKA IGRALKA JANKO		
ČEKAN			JESENSKI NESEC. ERNIJ				PIANIST BERTON-CELJ			
PRIPRAVA ZA VPE-NJANJE					POLJSKA PTICA IGRALEC GABIN				AFRIŠKI VELETOK OSJE GNEZDO	
AFRIŠKA DRŽAVA					MORSKI RAK STRUPENA KAČA				STRD 1	
GL. MESTO JORDANIJE			STARORIM. PESNIK ULICA				ZARODNA SNOV TERBIJ			
				VRSTA OGLJIKO-VEGA VODIKA DARUVAR		DEL GLAVE				

OSREDOVNA KNJ. CELJE